

4. Завидівська Н. Н. Основи фізичного виховання у системі здоров'язбереження студентської молоді : навч. посіб. з фіз. виховання для студ. ВНЗ / Н. Н. Завидівська, О. В. Ханіянц. – Львів : Укр. техноло-гії, 2010. – 216 с.
5. Завидівська Н. Н. Фундаменталізація фізкультурно-оздоровчої освіти: аспект здоров'язбережувального навчання студентів : монографія / Наталія Назарівна Завидівська. – К. : УБС НБУ, 2012. – 402 с.
6. Іщенко М. П. Філософія науки: питання теорії і методології : навч. посіб. / М. П. Іщенко, І. І. Руденко ; за ред. д-ра філос. наук, проф. М. П. Іщенка. – К. : УБС НБУ, 2010. – 442 с.

Анотації

У статті висвітлено результати педагогічного експерименту щодо впровадження педагогічної здо-ров'язберігальної технології навчання студентів, створеної на засадах фундаменталізації. Здійснено аналіз даних, отриманих під час анкетування студентів, що проводилося для підтвердження результативності цієї технології. Проведено порівняльний аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи із впровадження педагогічної здоров'язберігальної технології навчання студентів вищих навчальних закладів різного професій-ного спрямування.

Ключові слова: студенти вищих навчальних закладів, здоров'язберігальне навчання, педагогічна техно-логія здоров'язберігального навчання, фундаменталізація непрофесійної фізкультурно-оздоровчої освіти.

Александра Дубогай, Наталія Завидівська. Особенности педагогического эксперимента по внедре-нию здоровьясохраняющей технологии обучения студентов. В статье высветлены результаты педагоги-ческого эксперимента по внедрению педагогической здоровьясохраняющей технологии обучения студентов, созданной на основе фундаментализации. Осуществлен анализ данных, полученных в ходе анкетирования студентов, которое проводилось для подтверждения результативности этой технологии. Проведено сравни-тельный характер результатов экспериментальной работы по внедрению педагогической здоровьясохраняю-щей технологии обучения студентов высших учебных заведений разной профессиональной подготовки.

Ключевые слова: студенты высших учебных заведений, здоровьясохраняющее обучение, педагогическая технология здоровьясохраняющего обучения, фундаментализация непрофессионального физкультурно-оздору-вительного образования.

Oleksandra Dubogay, Nataliya Zavydivska. Peculiarities of Pedagogical Experiment for Implementation of Health-Preserving Technology of Students' Education. The article introduces the results of pedagogical experiment for implementation of health-preserving technology of students' education, created on the principles of fundamentalization. The analysis of data obtained during the survey of students proved the effectiveness of this technology. The comparative analysis of research and experimental work for implementation of health-preserving technology of education of students at higher educational establishments of different professional directions was carried out carried.

Key words: students of higher educational establishments, health-preserving education, pedagogical technology of the health-preserving education, fundamentalization of physical training and health-improving education.

УДК 37.037

Володимир Захожий,
Наталія Захожа,
Василь Войтович

Психолого-педагогічна характеристика готовності старшокласників до занять фізичними вправами

Волинський національний університет імені Лесі Українки (м. Луцьк)

Постановка наукової проблеми та її значення. Аналіз останніх досліджень. У сучасній психо-лого-педагогічній літературі нагромаджено значний теоретичний і практичний матеріал про готов-ність людини до різних видів людської діяльності. Найважливіші положення формування готовності до діяльності розробили К. К. Платонов (1963), І. Б. Котова (1994) [5; 9]. Передусім, потрібно розрізняти терміни “підготовленість” і “готовність”. Підготовленість розглядається як наявність у людини теоретичних знань, практичних умінь і навичок, що дають змогу розв'язувати проблеми й виконувати функціональні обов'язки. При цьому підготовленість до діяльності не означає, що людина готова

виконати необхідні дії. Це забезпечує ефективне виконання певних дій залежно від вимог майбутньої діяльності.

У сучасній психолого-педагогічній літературі готовність до праці розглядається як інтегративна якість, як стала характеристика особистості, як цілісне виявлення особистості, складовими частинами якої є знання предмета, проєктивні, конструктивні вміння, загальні й спеціальні здібності, як інтегративне поняття, що характеризується складною динамічною структурою взаємопов'язаних особистісних компонентів, здатністю до самооцінки [11].

Завдання дослідження – охарактеризувати психолого-педагогічні особливості готовності старшокласників до занять фізичними вправами.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Поняття “готовність” до праці, незважаючи на його широку вживаність, не має однозначного трактування. Окремі вчені готовність визначають як умову успішного виконання діяльності, як вибірну активність, що націлює особистість на майбутню діяльність. Інші підкреслюють, що готовність – це не лише передумова, а й регулятор діяльності. Зазначається, що до структури готовності входять не окремі знання, а фонд діючих знань; не окремі властивості особистості, а тільки ті, які забезпечують відповідній діяльності найвищу продуктивність. До складу готовності переважно включають операційно-технічні й мотиваційно-змістові компоненти.

Виділяють тимчасову (ситуативну) та тривалу (стійку) готовність, функціональну й особистісну, психологічну та практичну, загальну й спеціальну; готовність до розумової та фізичної праці й ін.

Психологічна готовність до трудової діяльності – це система значущих для праці якостей особистості, які характеризують її позитивне ставлення до діяльності; особливості психічних процесів та емоційно-вольової сфери; знання, уміння, навички; характерологічні риси особистості. Чим вищий рівень розвитку в дитини зазначених якостей особистості, тим ефективніший результат діяльності. Позитивне ставлення до праці є енергетичним компонентом готовності, який виконує мотиваційно-цільову, стимулюючу функцію в здійсненні діяльності. Інші якості потрібні для виконавчої регуляції діяльності.

У психолого-педагогічній літературі явно виділяють два підходи до визначення поняття “готовність” до праці [8]. Одні дослідники зосереджують увагу на виявленні в готовності властивостей, безпосередньо значущих для праці, та їх ієрархічного розміщення, інші розглядають її з погляду особистісного, цілісного, комплексного підходів, що передбачає вивчення готовності до праці як інтегративної якості, до якої входять властивості, що відрізняються за місцем, функціями й значущістю в структурі особистості.

Проблема готовності до певної діяльності широко висвітлюється багатьма психологами та педагогами. Так, психологи розглядають готовність як соціальну установку особистості в установку особистості й ціннісних орієнтирів.

В. А. Сластьонін (1991) вважає, що готовність є особливим психічним станом, який характеризується наявністю в суб'єкта образу, структури певної дії та постійної направленості свідомості на її виконання. Водночас готовність, на думку педагога, повинна вмщувати різноманітні установки на усвідомлення певного завдання, модель імовірної поведінки, визначення відповідних способів діяльності, оцінку своїх можливостей у співвідношенні з майбутніми труднощами й необхідністю досягнення певного результату [11].

Вивчаючи проблему готовності, науковці розглядають її як поєднання стійких рис особистості, як складне інтегральне явище, що формується на основі зовнішніх і внутрішніх умов. До зовнішніх умов науковці відносять оточення, у якому відбувається діяльність, до внутрішніх – стійкі психічні особливості, притаманні особистості.

До структури готовності науковцями включено комплекс якостей людини, який складається із моральних, психологічних і професійних компонентів [3; 8]. Наприклад, якщо ж визначати сутність готовності до мовленнєвої діяльності, то ми це явище характеризуємо як володіння знаннями та вміннями мовленнєвої діяльності. Зокрема, під поняттям “готовність майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи до мовленнєвої діяльності” розуміють динамічне, інтегроване особистісне утворення, яке включає прагнення оволодіти іншомовним мовленням, наявність спеціальних знань і вмінь, які забезпечують ефективну мовленнєву діяльність. Процес формування готовності визначається як система послідовних педагогічних впливів на мотиваційно-вольову, інтелектуально-змістову й процесуально-діяльнісну сфери, спрямовану на розвиток професійного потенціалу.

Науковці виділяють інтелектуальну, психофізіологічну, рефлексивну та едукативну готовність школяра до навчання. Едукативна готовність учня – вид особистісної готовності, який висвітлює рівень володіння певними дисциплінами. Інтелектуальна готовність школяра – його здатність до уважного й адекватного сприймання навчального матеріалу, запам'ятовування інформації, її мисленневої обробки, узагальнення та конкретизації, систематизації, індуктивного висновку й дедуктивного використання у процесі постановки та розв'язування різноманітних навчальних завдань.

Психофізіологічна готовність учня – природжені задатки, властивості нервової системи людини, які потрібно враховувати як важливий внутрішньо-особистісний чинник. Рефлексивна готовність школяра – вид особистісної готовності, який реалізується переважно через самостійну активність особистості. До компонентів останньої відносять потребу й мотиви самоусвідомлення, самопізнання, самореалізації, самоорганізації, самовиховання, емоційні компоненти самосвідомості.

Виходячи з вимог профільної підготовки до особистості учня, особистісну готовність його до профільного навчання представлено трьома вимірами:

1) соціально-психолого-індивідуальним (психофізіологічна, інтелектуальна, едукативна, рефлексивна, характерологічна, мотиваційна, комунікаційна готовність);

2) діяльнісним виміром – суб'єктна, діяльнісна готовність учня до вибору й опанування профільного навчання, що означає його здатність виконувати повноцінну навчальну, продуктивну, творчу діяльність у всіх її компонентах: потребнісно-мотиваційному, інформаційно-пізнавальному, цілеутворювальному, операційно-результативному, емоційно-почуттєвому;

3) генетичним виміром – вікова готовність учня до профільного навчання, що визначає зрілість і сформованість його задатків та здібностей за всіма підструктурами особистості. Порядок наведення структурних компонентів особистісної готовності не випадковий як за всіма вимірами, так і всередині кожного з них.

Найбільш доцільно розглянути особистісну готовність відповідно до переліку базових якостей особистості. Цей перелік логічно почати з психофізіологічної готовності, оскільки вона є визначеною з моменту народження, найбільш стабільною й незмінною впродовж життя та виступає певним чином носієм усіх інших видів особистісної готовності. Цей градієнт незмінності, природженості поступово зменшує свою питому вагу під час переходу до наступних видів готовності – через усезростаючу можливість формувати їх у процесі виховання й навчання, у тому числі й профільному та професійному.

Тому наступними видами особистісної готовності є інтелектуальний, едукативний, рефлексивний, характерологічний, мотиваційний і комунікаційний.

Готовність до трудової діяльності визначається як інтегроване утворення особистісних детермінант, які є важливими системотвірними чинниками формування особистості фахівця. Структура психологічної готовності включає мотиваційний, когнітивний, комунікативний та емоційно-ціннісний компоненти. Становлення мотиваційного компонента психологічної готовності до трудової діяльності здійснюється в умовах розвитку особистісної спрямованості учнів на вмотивоване оволодіння робітничою професією та її практичну реалізацію. Розвиток когнітивного компонента активізується в умовах професійної орієнтації школярів на набуття фахової компетентності й здатності раціонально використовувати особистий трудовий потенціал. В умовах підвищення соціально-комунікативної активності учнів відбувається розвиток ділової контактності, здатності до співпраці та партнерства. Формування емоційного компонента психологічної готовності до праці обумовлено системою ціннісно-рольових почуттів школярів щодо образу професійного “Я”, які виявляються через розвиток почуття власної гідності й самоповаги.

Г. С. Костюк (1989) обґрунтував структуру особистісної готовності як необхідної психологічної передумови адаптації учнів до змін у близькому соціальному середовищі; визначив організаційні процеси, які складають орієнтаційну основу формування особистісної готовності школярів, обґрунтував зміст критеріїв сформованості готовності учнів до оволодіння підприємницькою діяльністю, які виражено способами самопізнання, міжособовою діловою комунікацією, культурою партнерської поведінки, економічним мисленням. Розглянуто концептуальні напрями формування особистісної готовності, серед яких указано вихідні позиції й провідні моделі адаптивно-динамічного навчання [4].

Л. Данілова (2002) визначила зміст творчої діяльності, що поєднує в собі мотиваційний, орієнтаційний, емоційно-вольовий, психофізіологічний та оцінювальний компоненти, спрямовані на підвищення результативності нетрадиційних методів навчання. Обґрунтовано педагогічні умови для подальшого вдосконалення формування готовності учнів музичних шкіл до творчої діяльності [1].

На думку А. Й. Капської (1998), готовність до діяльності – це стійка характеристика особистості, яка проявляється й формується в процесі діяльності та входить до неї як складова частина [3].

Під цілісною системою готовності до діяльності Г. О. Балл (1996) розуміє таку підготовку, у якій тісно пов'язані культурно-освітній, психолого-педагогічний та спеціальний компоненти. Вона проявляється в таких складових частинах досліджуваного процесу:

а) у різноманітних видах діяльності, де тісно переплітаються загально-педагогічні та спеціальні компоненти;

б) змістові, де у взаємозв'язку представлені психолого-педагогічні, методичні й спеціальні знання, уміння та навички;

в) у методичному оснащенні, що забезпечує набуття загальнометодичних знань, умінь й озброєє спеціальними методиками [10].

Історичні аспекти становлення та розвитку організаційно-методичних основ формування професійної готовності до діяльності, починаючи з 20-х років ХХ ст., розглянуто в дослідженнях Н. М. Дем'яненка (1996) [2]. Останнім часом опубліковано наукові роботи, у яких розкрито проблеми формування готовності школярів до різних сторін діяльності [8].

Готовність до спортивної діяльності передбачає наявність стосунків і формування таких якостей особистості, які забезпечують можливість усвідомлено й компетентно здійснювати діяльність. Сутність готовності школяра до спортивної діяльності визначається суперечностями, які є у самій педагогіці, у внутрішньому світі учня.

У науковій літературі готовність школяра до діяльності характеризується досить складним змістом та структурою й уключає психологічну, науково-теоретичну, практичну, психофізичну та фізичну готовність [11].

Психологічна готовність розкриває мотиваційно-ціннісне ставлення учня до діяльності. Зміст процесу його формування пов'язаний із перетворенням суспільно значимих цілей діяльності в особистісно значимі. Це залежить від рівня основних потреб, інтересів, ідеалів, мотивів.

Готовність як психічний стан особистості – це внутрішнє налаштування на певну поведінку під час розв'язання спортивних і педагогічних завдань, установка на активну й цілеспрямовану діяльність. Стан готовності визначається розумінням завдань, усвідомленням відповідальності, бажанням досягнути успіху.

Науково-теоретична готовність характеризується наявністю певного обсягу суспільних, психолого-педагогічних, медико-біологічних і спеціальних знань. Знання виступають і передумовою, і засобом, і результатом творчості.

Поняття існують у вигляді слова або словосполучення. Отже, мова того чи іншого навчального предмета виступає основним показником його стану й прогресу. Із розвитком суспільства, поглибленням та розширенням наукових досліджень у галузі фізичної культури й спорту змінюються та уточнюються поняття, які лежать в основі науки про фізичне виховання. Тому дуже важливо сформувати в учнів ґрунтовне розуміння основних базових понять, навчити їх виділяти найбільш загальні й у той же час суттєві ознаки цих понять.

Єдність психологічної, педагогічної та медико-біологічної підготовки може реалізовуватися в процесі тісних взаємозв'язків загальнодидактичних й окремих методик, в основі яких повинні лежати знання зі спеціальних дисциплін. Спеціальні знання слугують своєрідним прикладним “виходом” загальної теоретичної підготовки вчителя. Вони вивчають загальні закономірності фізичного виховання як педагогічного процесу, установлюють окремі закономірності фізичного виховання й реалізують загальні закономірності в конкретному педагогічному процесі, вивчають теорію видів спорту та методіку тренування. Практична готовність пов'язана з наявністю в учнів сформованих умінь і навиків. Зміст умінь складається зі специфічних рухових та власне педагогічних. Фізична готовність визначається відповідністю стану здоров'я й фізичного розвитку до діяльності. Наукові дослідження показують, що в школярів простежується тісний взаємозв'язок між фізичною підготовленістю та володінням руховими вміннями й навичками [6; 7; 12].

Висновки. З'ясовано, що готовність до занять фізичними вправами – це інтегральна характеристика особистості, яка включає позитивну мотивацію до діяльності, систему знань, умінь і навичок, належну фізичну та функціональну підготовленість, особистісні якості. Дослідження готовності учнів до занять фізичними вправами ведуться за такими напрямками: історичні й загальнопедагогічні аспекти, формування готовності школярів до різних сторін діяльності, формування окремих компонентів готовності учнів до занять фізичними вправами.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці методики формування готовності старшокласників до самостійних занять фізичними вправами як цілісного й інтегративного стану особистості.

Список використаної літератури

1. Данилова Л. Розвивати пізнавальну активність учнів / Л. Данилова // Рідна шк. – 2002. – № 6. – С. 18–20.
2. Дем'яненко Н. М. Загальнопедагогічна підготовка вчителя у вищій педшколі України (1920–1933 рр.) / Н. М. Дем'яненко // Педагогіка і психологія. – 1996. – № 4. – С. 210–221.
3. Капська А. Й. Деякі особливості формування готовності студентів до професійної творчості / А. Й. Капська // Моделювання виховної діяльності в системі професійної підготовки студентів: теорія, практика, програми. – К. : ІЗМН, 1998. – С. 5–12.
4. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Костюк Г. С. – К. : Рад. шк., 1989. – 608 с.
5. Котова И. Б. Философские основания современной педагогики / И. Б. Котова, Е. Н. Шиянов. – Ростов н/Д : Изд-во Ростов. пед. ун-та, 1994. – 64 с.
6. Круцевич Т. Ю. Методы исследования индивидуального здоровья детей и подростков в процессе физического воспитания / Круцевич Т. Ю. – Киев : Олимпийская лит., 1999. – 232 с.
7. Линец М. М. Основи методики розвитку рухових якостей / Линец М. М. – Л. : Штабур, 1997. – 207 с.
8. Мартиненко С. М. Основи діагностичної діяльності вчителя початкової школи : монографія / Мартиненко С. М. – К. : ТОВ “Сім кольорів”, 2010. – 262 с.
9. Платонов К. К. О знаниях, навыках, умениях / К. К. Платонов // Сов. педагогика. – 1963. – № 11. – С. 22–25.
10. Психологічні аспекти гуманізації освіти / за ред. Г. О. Балла. – К. ; Рівне : [б. в.], 1996. – С. 12.
11. Сластенин В. А. Профессионально-педагогическая подготовка современного учителя / В. А. Сластенин // Педагогика. – 1991. – № 10. – С. 79–81.
12. Сухарев А. Р. Здоровье и физическое воспитание детей и подростков / Сухарев А. Р. – М. : Медицина, 1991. – 272 с.

Анотації

Готовність школяра до діяльності характеризується досить складним змістом та структурою й уключає психологічну, науково-теоретичну, практичну, психофізичну та фізичну готовність. Готовність до занять фізичними вправами – це інтегральна характеристика особистості, яка уключає позитивну мотивацію до діяльності, систему знань, умінь і навичок, належну фізичну та функціональну підготовленість, особистісні якості. Дослідження готовності учнів до занять фізичними вправами ведуться за такими напрямками: історичні й загальнопедагогічні аспекти, формування готовності школярів до різних сторін діяльності, формування окремих компонентів готовності учнів до занять фізичними вправами. Єдність психологічної, педагогічної та медико-біологічної підготовки може реалізовуватися в процесі тісних взаємозв'язків загальнодидактичних й окремих методик, в основі яких повинні лежати знання зі спеціальних дисциплін.

Ключові слова: *готовність, школярі, фізичні вправи.*

Владимир Захожий, Наталия Захожа, Василий Войтович. Психолого-педагогическая характеристика готовности старшеклассников к занятиям физическими упражнениями. *Готовность школьника к деятельности характеризуется достаточно сложным содержанием и структурой и включает психологическую, научно-теоретическую, практическую, психофизическую и физическую готовность. Готовность к занятиям физическими упражнениями – это интегральная характеристика личности, которая включает положительную мотивацию к деятельности, систему знаний, умений и навыков, надлежащую физическую и функциональную подготовленность, личностные качества. Исследование готовности учащихся к занятиям физическими упражнениями ведутся по следующим направлениям: исторические и общепедагогические аспекты формирования готовности школьников к различным сторонам деятельности, формирования отдельных компонентов готовности учащихся к занятиям физическими упражнениями. Единство психологической, педагогической и медико-биологической подготовки может реализовываться в процессе тесных взаимосвязей общедидактических и других методик, в основе которых должны лежать знания по специальным дисциплинам.*

Ключевые слова: *готовность, школьники, физические упражнения.*

Volodymyr Zakhozhiy, Natalia Zakhozha, Vasylii Voitovich. Psychological and Pedagogical Characteristic of Senior Students' Willingness to Exercise. *Students willingness to act is characterized by complex content and structure including psychological, theoretical, practical, psychophysical and physical willingness. Willingness to exercise is an integral characteristic of personality, which includes positive motivation to act, knowledge, ability and skill system, proper physical and functional readiness and personal qualities. Study of students' willingness to exercise is carried out in such areas as historical and general pedagogical aspects, students willingness formation to different kinds of activity, separate components formation of students willingness to exercise. Unity of psychological, pedagogical and medico-biological preparation can be realized in close correlation with general didactics and separate methods which should be based on knowledge in special disciplines.*

Key words: *willingness, students, physical exercises.*